3. Qayumov A., Qodirov R. Qishloq xo‘jaligi geografiyasi va iqtisodiyoti/o‘quv qo‘llanma. Andijon, 2009.
4. Yusupov YU.B., Lerman S. va boshqalar**.** O‘zbekistonda chorvachilik: bugungi holat, muammolar va taraqqiyot istiqbollari./Agrar sektorni rivojlantirish tendensiyalari nuqtai nazaridan tahlil. T., “Nasaf”, 2010, 154 b
5. stat.uz
6. farstat.uz

FARG‘ONA VODIYSIDA SUG‘ORILADIGAN QISHLOQ XO‘JALIGI LANDSHAFTLARINING OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDAGI AHAMIYATI

Boratov Alijon Xolisboy o‘g‘li
Magistrant, Kokand State University, Uzbekistan
E-mail: alijonboratov89@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu tezisda Farg‘ona vodiysining O‘zbekiston hududidagi qismida shakllangan sug‘oriladigan qishloq xo‘jaligi landshaftlarining oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlashdagi o‘rni geografik nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqot hududi sifatida Farg‘ona, Andijon va Namangan viloyatlari tanlangan. Sug‘oriladigan yerlarning tabiiy-geografik sharoit, suv resurslari, tuproq qoplami va xo‘jalik faoliyati bilan o‘zaro aloqasi ochib berilgan. Viloyatlar kesimida qishloq xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining hududiy tafovutlari tahlil qilingan. Shuningdek, suv tanqisligi, tuproq sho‘rlanishi, meliorativ holatning yomonlashuvi va intensiv antropogen foydalanish kabi omillarning landshaftlarning ishlab chiqarish salohiyatiga ta’siri yoritilgan. Tadqiqot natijasida oziq-ovqat xavfsizligini uzoq muddatli ta’minlash uchun sug‘oriladigan agro-landshaftlardan foydalanishda suv va yer resurslarini integratsiyalashgan boshqarish, GIS va masofadan zondlash asosida monitoring olib borish hamda suv tejovchi texnologiyalarni kengaytirish zarurligi asoslangan.*

Kalit so‘zlar: *Farg‘ona vodiysi, sug‘oriladigan landshaft, agro-landshaft, oziq-ovqat xavfsizligi, sug‘orish, yer resurslari, suv resurslari, tuproq sho‘rlanishi, barqaror rivojlanish, GIS, masofadan zondlash.*

Kirish: Oziq-ovqat xavfsizligi zamonaviy hududiy rivojlanishning muhim tarkibiy qismlaridan biri bo‘lib, uni faqat yetarli miqdorda oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish bilan izohlash yetarli emas. FAO yondashuviga ko‘ra, oziq-ovqat xavfsizligi oziq-ovqatning mavjudligi, unga jismoniy va iqtisodiy kirish imkoniyati, undan biologik jihatdan to‘g‘ri foydalanish hamda ushbu holatning vaqt davomida barqarorligini qamrab oladi [1]. Shu sababli oziq-ovqat xavfsizligi masalasini geografik jihatdan o‘rganishda oziq-ovqat ishlab chiqarishning hududiy bazasi, ya’ni yer-suv resurslari va ular asosida shakllangan qishloq xo‘jaligi landshaftlarini tadqiq etish alohida ahamiyat kasb etadi.

Farg‘ona vodiysi O‘zbekistonning eng qadimiy va intensiv o‘zlashtirilgan sug‘orma dehqonchilik hududlaridan biridir. Vodiyning tabiiy sharoiti, xususan, nisbatan iliq vegetatsiya davri, sug‘orish tarmoqlarining rivojlanganligi, unumdor allyuvial va o‘tloqi tuproqlarning mavjudligi qishloq xo‘jaligining yuqori darajada ixtisoslashuviga sharoit yaratgan. FAO Farg‘ona vodiysini O‘zbekistonning serhosil va zich aholi joylashgan asosiy agrar hududlaridan biri sifatida tavsiflaydi hamda suv resurslarining cheklanganligi va haroratning oshishi hudud qishloq xo‘jaligi uchun asosiy chaqiriqlardan ekanligini qayd etadi [2].

1. Farg‘ona vodiysida sug‘oriladigan qishloq xo‘jaligi landshaftlarining shakllanishi va hududiy xususiyatlari. Farg‘ona vodiysining qishloq xo‘jaligi landshaftlari tabiiy va antropogen komponentlarning uzoq muddatli o‘zaro ta’siri natijasida shakllangan. Vodiyning markaziy va sharqiy qismlarida sug‘orish tarmoqlarining keng rivojlanishi natijasida tabiiy landshaftlarning katta qismi agro-landshaftlarga aylangan. Bu jarayonda Sirdaryo va uning

irmoqlari, kanallar, kollektor-drenaj tizimlari hamda suv omborlari qishloq xo‘jaligi hududlarining funksional tashkil topishida muhim rol o‘ynaydi.

Sug‘oriladigan agro-landshaftning ishlab chiqarish salohiyatini faqat tuproq unumdorligi bilan baholash mumkin emas. Uning barqarorligi suv ta’minoti – tuproq xususiyatlari – sug‘orish texnologiyasi – meliorativ holat – ekin tarkibi – hosildorlik o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik bilan belgilanadi.

Ayniqsa, Farg‘ona vodiysida sug‘orishning intensivligi landshaftlarning tabiiy rejimini sezilarli darajada o‘zgartirgan. Suvning me’yoridan ortiq berilishi yoki kollektor-drenaj tizimining yetarli ishlamasligi sizot suvlarining ko‘tarilishiga va ikkilamchi sho‘rlanish jarayonining kuchayishiga olib kelishi mumkin. Farg‘ona vodiysidagi sug‘oriladigan yerlarda tuproq sho‘rlanishi bilan bog‘liq jarayonlar bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlarda ham sug‘orish tizimlarining holati, kollektor-drenaj tarmoqlari, suvdan oqilona foydalanish va sizot suvlarining holati o‘zaro bog‘liq omillar sifatida ko‘rsatilgan [3]. Taylor & Francis Online

Hududning qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarish salohiyati statistik ko‘rsatkichlarda ham namoyon bo‘ladi. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasining SIAT ma’lumotlariga ko‘ra, 2024-yilda qishloq xo‘jaligi mahsulotlari umumiy hajmi Andijon viloyatida 44 074,7 mlrd so‘m, Farg‘ona viloyatida 42 347,9 mlrd so‘m, Namangan viloyatida esa 32 497,2 mlrd so‘mni tashkil etgan. Shu yili ushbu uch viloyatning jami ko‘rsatkichi qariyb 118,9 trln so‘mga yetgan. SIAT

2025-yil bo‘yicha choraklik SIAT ma’lumotlarining IV chorakdagi yig‘ma ko‘rsatkichida esa Andijon viloyatida qishloq xo‘jaligi mahsulotlari hajmi 50 263,3 mlrd so‘m, Farg‘ona viloyatida 47 840,8 mlrd so‘m, Namangan viloyatida 37 620,5 mlrd so‘mni tashkil qilgan. Uch viloyatning jami ko‘rsatkichi qariyb 135,7 trln so‘m bo‘lib, respublika ko‘rsatkichining taxminan 26,7 foiziga teng. Mazkur ma’lumotlar 2025-yil uchun choraklik dastlabki statistik ma’lumotlar ekanligini hisobga olish zarur. SIAT

1-jadval. Farg‘ona vodiysi viloyatlarida qishloq xo‘jaligi mahsulotlari umumiy hajmi

Hudud	**2024-yil, mlrd so‘m**	**2025-yil IV chorakdagi yig‘ma ko‘rsatkich, mlrd so‘m**
Andijon viloyati	44 074,7	50 263,3
Farg‘ona viloyati	42 347,9	47 840,8
Namangan viloyati	32 497,2	37 620,5
Jami	**118 919,1**	**135 724,6**

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi SIAT ma’lumotlari [4; 5]. SIAT

Mazkur ko‘rsatkichlarni tahlil qilishda bir muhim metodologik jihatni ta’kidlash lozim: ishlab chiqarishning qiymat ifodasidagi hududiy yuqoriligi avtomatik tarzda oziq-ovqat xavfsizligi yuqori degan xulosani bermaydi. Chunki qiymat ko‘rsatkichi narxlar, mahsulot tarkibi va ishlab chiqarish strukturasiga ham bog‘liq. Shuning uchun oziq-ovqat xavfsizligini baholashda ishlab chiqarish hajmi bilan birga ekin maydoni, hosildorlik,

mahsulot tarkibi, suv ta’minoti va landshaftning ekologik barqarorligi kabi ko‘rsatkichlarni kompleks baholash zarur.

2. Sug‘oriladigan landshaftlarning oziq-ovqat xavfsizligidagi o‘rni

Sug‘oriladigan qishloq xo‘jaligi landshaftlarining oziq-ovqat xavfsizligidagi eng asosiy funksiyasi — oziq-ovqat mahsulotlarini hududiy va nisbatan barqaror ishlab chiqarish imkoniyatini yaratishdir. Farg‘ona vodiysi sharoitida sug‘orish qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishining oddiy qo‘shimcha omili emas, balki uning hududiy tashkil topishini belgilovchi asosiy shartlardan biridir.

O‘zbekistonning quruq kontinental iqlimi sharoitida yog‘in miqdori qishloq xo‘jaligi ekinlarining vegetatsiya davridagi suv ehtiyojini to‘liq qoplay olmaydi. Shu sababli sug‘orish orqali tabiiy namlik yetishmovchiligi kompensatsiya qilinadi. Natijada yil davomida ekin yetishtirish, hosildorlikni oshirish va qishloq xo‘jaligi mahsulotlari assortimentini kengaytirish imkoniyati paydo bo‘ladi.

Farg‘ona vodiysida sabzavotchilik, bog‘dorchilik, uzumchilik, don yetishtirish va boshqa yo‘nalishlarning rivojlanishi ham sug‘oriladigan yerlarning ishlab chiqarish funksiyasi bilan bevosita bog‘liq. FAOning Farg‘ona vodiysidagi Smart Farming loyihasi ham sabzavotchilik, issiqxona xo‘jaligi va suv tejovchi texnologiyalarni rivojlantirishni oziq-ovqat xavfsizligi va ekologik barqarorlik bilan bog‘laydi [2]. FAOHome

2024-yil statistik ma’lumotlari dehqonchilik mahsulotlari ishlab chiqarishida ham uch viloyatning katta salohiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi. Mazkur yilda dehqonchilik mahsulotlari hajmi Andijonda 26 227,1 mlrd so‘m, Farg‘onada 25 692,9 mlrd so‘m, Namanganda 18 776,7 mlrd so‘mni tashkil qilgan. Uch viloyat bo‘yicha jami ko‘rsatkich 70,7 trln so‘mdan oshgan. SIAT

Bundan ko‘rinadiki, sug‘oriladigan agro-landshaftlar oziq-ovqat xavfsizligining, avvalo, mavjudlik komponentini shakllantiruvchi hududiy bazadir. Biroq ishlab chiqarishning yuqori darajasi uzoq muddatli oziq-ovqat xavfsizligiga aylanishi uchun ushbu landshaftlarning ekologik barqarorligi saqlanishi kerak.

Bu yerda muhim geografik bog‘liqlik quyidagicha ifodalanadi:

suv resurslari → sug‘orish imkoniyati → ekinlarning vegetatsion ta’minoti → hosildorlik → qishloq xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish → hududiy oziq-ovqat taklifi.

Mazkur zanjirning istalgan bo‘g‘inidagi buzilish oziq-ovqat xavfsizligiga ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

3. Sug‘oriladigan agro-landshaftlarning asosiy geografik-ekologik muammolari

Farg‘ona vodiysi sug‘oriladigan qishloq xo‘jaligi landshaftlarining asosiy muammolaridan biri suv resurslarining cheklanganligi hisoblanadi. Qishloq xo‘jaligi ehtiyojlari ortib borishi, aholi zichligi va iqlim o‘zgarishi sharoitida suvga bo‘lgan talabning kuchayishi mavjud sug‘orish tizimlariga bosimni oshirmoqda.

Ilmiy tadqiqotlar Farg‘ona vodiysida sug‘orish samaradorligi bilan bog‘liq muammolar mavjudligini ko‘rsatadi. Xususan, sug‘orish rejimini takomillashtirishga bag‘ishlangan tadqiqotda amaldagi sug‘orish amaliyotida berilgan suvning o‘rtacha 20 foizigacha qismi ildiz zonasidan tashqariga sizib chiqishi mumkinligi qayd etilgan [6]. Bu holat suvdan foydalanish samaradorligini oshirish zarurligini ko‘rsatadi. ScienceDirect

Ikkinchi muhim muammo — tuproq sho‘rlanishi. Sug‘oriladigan agro-landshaftlarda suvning ortiqcha berilishi, sizot suvlarining sathi va mineralizatsiyasi, kollektor-drenaj

tizimining texnik holati hamda yuqori bug‘lanish sharoitlari ikkilamchi sho‘rlanish xavfini kuchaytiradi.

2025-yilda Farg‘ona vodiysi bo‘yicha e’lon qilingan tadqiqotda sug‘oriladigan yerlarning sho‘rlanishiga sug‘orish tizimlarining nosozligi, kollektor-drenaj tizimlarining yetarli darajada ishlamasligi va suv resurslaridan noo‘rin foydalanish kabi omillar ta’sir ko‘rsatishi ko‘rsatilgan [3]. Tadqiqotda ayrim hududlar kesimida sho‘rlanish darajasi sezilarli hududiy tafovutlarga ega ekanligi ham qayd etilgan. Taylor & Francis Online

Markaziy Farg‘ona tuproqlari bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar ham sug‘oriladigan tuproqlarning kimyoviy tarkibi va sho‘rlanish jarayonlari sug‘orish rejimi bilan chambarchas bog‘liq ekanini ko‘rsatadi [7]. Ayniqsa, yangi o‘zlashtirilgan va qadimdan sug‘oriladigan tuproqlarning sho‘rlanish jarayonlari turlicha kechishi landshaftlarni hududiy differensial baholash zarurligini ko‘rsatadi. MDPI

Shu nuqtayi nazardan, muammoni quyidagi geografik zanjir orqali ifodalash mumkin:

suvdan samarasiz foydalanish → sizot suvlarining ko‘tarilishi → tuproq sho‘rlanishi → tuproq unumdorligining pasayishi → hosildorlikning kamayishi → oziq-ovqat ishlab chiqarish barqarorligining zaiflashishi.

Demak, landshaft degradatsiyasi oziq-ovqat xavfsizligiga bevosita emas, balki qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarish salohiyatining pasayishi orqali ta’sir qiladi.

4. Sug‘oriladigan landshaftlardan barqaror foydalanish istiqbollari

Farg‘ona vodiysida oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlashning uzoq muddatli strategiyasi yangi yerlarni doimiy ravishda o‘zlashtirishdan ko‘ra, mavjud sug‘oriladigan agro-landshaftlarning mahsuldorligi va ekologik barqarorligini bir vaqtda saqlash tamoyiliga asoslanishi lozim.

Birinchi yo‘nalish — suvdan foydalanish samaradorligini oshirish. Tomchilatib va yomg‘irlatib sug‘orish, sug‘orish muddatlarini ekinlarning fenologik ehtiyojlariga moslashtirish, kanallardagi filtratsiya yo‘qotishlarini kamaytirish hamda suv hisobini raqamlashtirish suv resurslariga tushadigan bosimni kamaytiradi.

Ikkinchi yo‘nalish — meliorativ monitoringni kuchaytirish. Tuproq sho‘rlanishi, sizot suvlarining chuqurligi va minerallashuvi muntazam kuzatilishi kerak. Bu jarayonda masofadan zondlash texnologiyalari katta imkoniyat beradi. Sun’iy yo‘ldosh tasvirlari asosida vegetatsiya indekslari, namlik ko‘rsatkichlari, ekin maydonlarining holati va ayrim hollarda sho‘rlanishga moyil hududlarni fazoviy aniqlash mumkin.

Sun’iy yo‘ldosh kuzatuvlariga asoslangan tadqiqotlarda Farg‘ona vodiysidagi sug‘oriladigan qishloq xo‘jaligi mahsuldorligini dala darajasida baholash imkoniyati ko‘rsatilgan. Bunda ekin maydoni, hosildorlik, sug‘orish-drenaj infratuzilmasi va ekologik omillar o‘rtasidagi munosabatlar masofadan zondlash ma’lumotlari orqali tahlil qilingan [8]. ScienceDirect

Shuning uchun Farg‘ona vodiysida GIS + masofadan zondlash + dala kuzatuvlari + statistik ma’lumotlar integratsiyasi asosida agro-landshaft monitoring tizimini yaratish oziq-ovqat xavfsizligini hududiy baholashning samarali vositalaridan biri bo‘lishi mumkin.

Uchinchi yo‘nalish — ekinlarni hududiy differensial joylashtirish. Har bir hududning tuproq, suv, relyef va mikroiqlim xususiyatlarini hisobga olmasdan bir xil ekin tarkibini joriy etish resurslardan samarasiz foydalanishga olib kelishi mumkin. Shu sababli ekinlarni joylashtirishda agroekologik rayonlashtirish tamoyillaridan foydalanish zarur.

To‘rtinchi yo‘nalish — tuproq unumdorligini saqlash. Organik moddalar balansini tiklash, almashlab ekish, eroziyaga qarshi agrotexnik tadbirlar, sho‘rlangan maydonlarni meliorativ yaxshilash va suvning mineralizatsiyasini nazorat qilish agro-landshaftlarning ishlab chiqarish salohiyatini uzoq muddat saqlashga xizmat qiladi.

Bunday yondashuv FAOning Farg‘ona vodiysidagi amaliy tashabbuslari bilan hamohangdir. Xususan, suv tejovchi texnologiyalar, issiqxonalarni modernizatsiya qilish va samarali agrotexnik usullarni joriy etish mahalliy sabzavotchilik ishlab chiqarishini oshirish bilan birga ekologik barqarorlikni mustahkamlashga qaratilgan [2]. FAOHome

Xulosa. Farg‘ona vodiysining O‘zbekiston qismida shakllangan sug‘oriladigan qishloq xo‘jaligi landshaftlari oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlashning muhim hududiy va tabiiy-resurs bazasini tashkil etadi. Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin.

Birinchidan, sug‘oriladigan agro-landshaftlarning ishlab chiqarish salohiyati Farg‘ona vodiysining tabiiy-geografik sharoiti, suv resurslari, tuproq qoplami va uzoq muddatli xo‘jalik o‘zlashtirilishi bilan shakllangan. Shu sababli oziq-ovqat xavfsizligi masalasini landshaftlarning ekologik holatidan ajratib ko‘rib bo‘lmaydi.

Ikkinchidan, Andijon, Farg‘ona va Namangan viloyatlari O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishida katta ulushga ega. 2024-yilda ushbu uch viloyatda qishloq xo‘jaligi mahsulotlari umumiy hajmi qariyb 118,9 trln so‘mni tashkil etgan; 2025-yil IV chorakdagi yig‘ma dastlabki ko‘rsatkich esa 135,7 trln so‘mga yetgan. SIAT

Uchinchidan, oziq-ovqat xavfsizligining uzoq muddatli barqarorligi ishlab chiqarish hajmini ko‘paytirish bilangina emas, balki sug‘oriladigan yerlarning ekologik holatini saqlash bilan belgilanadi. Suv tanqisligi, sug‘orishdagi yo‘qotishlar, sizot suvlarining ko‘tarilishi va tuproq sho‘rlanishi agro-landshaftlarning ishlab chiqarish salohiyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

To‘rtinchidan, Farg‘ona vodiysida oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashning ustuvor yo‘nalishi mavjud sug‘oriladigan yerlarning resurs samaradorligi va ekologik barqarorligini birgalikda ta’minlashdan iborat. Bunda suv tejovchi texnologiyalar, meliorativ tadbirlar, ekinlarni agroekologik jihatdan oqilona joylashtirish va tuproq unumdorligini saqlash muhim ahamiyatga ega.

Beshinchidan, GIS va masofadan zondlash texnologiyalaridan foydalanish sug‘oriladigan agro-landshaftlarning holatini muntazam kuzatish, degradatsiya jarayonlarini hududiy aniqlash va oziq-ovqat ishlab chiqarish salohiyatini fazoviy baholash imkonini beradi. Shu sababli zamonaviy geoinformatsion monitoringni oziq-ovqat xavfsizligini hududiy boshqarish tizimiga integratsiya qilish ilmiy va amaliy jihatdan istiqbolli yo‘nalish hisoblanadi.

Umuman, Farg‘ona vodiysi sharoitida oziq-ovqat xavfsizligining barqarorligi **“suv** resurslari – sug‘oriladigan landshaft – tuproq unumdorligi – qishloq xo‘jaligi mahsuldorligi – oziq-ovqat ta’minoti” yagona hududiy tizim sifatida qaralgandagina to‘liq ta’minlanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. FAO. Glossary: Food Security. FAOLEX/AGROVOC. — Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations. FAOHome

2. FAO. Enhancing vegetable production in Fergana Valley, Uzbekistan: Smart Farming. Food and Agriculture Organization of the United Nations. FAOHome

3. Juraev Z. et al. Effects of mulching, terracing, and efficient irrigation on soil salinity reduction in Uzbekistan’s Fergana Valley. Cogent Food & Agriculture, 2025. DOI: 10.1080/23311932.2024.2449201. Taylor & Francis Online

4. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari umumiy hajmi (yillik). SIAT ma’lumotlar bazasi. — 2024-yil ma’lumotlari. SIAT

5. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari umumiy hajmi (choraklik). SIAT ma’lumotlar bazasi. — 2025-yil dastlabki ma’lumotlari. SIAT

6. Irrigation scheduling strategies for cotton to cope with water scarcity in the Fergana Valley, Central Asia. Agricultural Water Management. 2009. Vol. 96, Issue 5. P. 723–735. DOI: 10.1016/j.agwat.2008.10.013. ScienceDirect

7. Biogeochemical State of Salinized Irrigated Soils of Central Fergana (Uzbekistan, Central Asia). Applied Sciences, 2023, 13(10), 6188. MDPI

8. Assessing gaps in irrigated agricultural productivity through satellite earth observations—A case study of the Fergana Valley, Central Asia. Agricultural Water Management. ScienceDirect

QO‘QON SHAHRI ATROFIDAGI QISHLOQ XO‘JALIGI LANDSHAFTLARIDAN FOYDALANISHNING OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGIGA TA’SIRI

Boratov Alijon Xolisboy o‘g‘li
Magistrant, Kokand State University, Uzbekistan
E-mail: alijonboratov89@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur tezisda Qo‘qon shahri atrofidagi qishloq xo‘jaligi landshaftlaridan foydalanishning oziq-ovqat xavfsizligiga ta’siri geografik yondashuv asosida tadqiq etilgan. Tadqiqot hududi Qo‘qon shahri bilan bevosita tutash hamda shahar oziq-ovqat ta’minoti bilan funksional jihatdan bog‘liq qishloq xo‘jaligi hududlari doirasida qaraladi. Tadqiqotda landshaft, hududiy-taqqoslash, statistik va ekologik-geografik tahlil usullaridan foydalanildi. Qo‘qon shahrining o‘zida qishloq, o‘rmon va baliqchilik xo‘jaligi mahsulotlari ishlab chiqarilayotgani rasmiy statistik ma’lumotlar asosida ko‘rsatildi. 2024-yil yanvar–sentabr oylarida shaharda mazkur soha mahsulotlari hajmi 264,8 mlrd so‘mni tashkil etib, 2,7 ming tonna sabzavot, 4,9 ming tonna meva, 7,4 ming tonna sut va 2,1 ming tonna go‘sht yetishtirilgan. Shu bilan birga, intensiv sug‘orma dehqonchilik, tuproq sho‘rlanishi, suv resurslaridan foydalanish samaradorligi va urbanizatsiya jarayonlari qishloq xo‘jaligi landshaftlarining barqarorligiga ta’sir qiluvchi asosiy omillar sifatida baholandi. Natijada oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash uchun shahar atrofi agro-landshaftlarini GIS va masofadan zondlash asosida monitoring qilish, sug‘orish samaradorligini oshirish va unumdor qishloq xo‘jaligi yerlarining transformatsiyasini nazorat qilish zarurligi asoslandi.*

Kalit so‘zlar: *Qo‘qon shahri, qishloq xo‘jaligi landshaftlari, oziq-ovqat xavfsizligi, agro-landshaft, sug‘oriladigan yerlar, urbanizatsiya, tuproq sho‘rlanishi, GIS, masofadan zondlash, barqaror rivojlanish.*

Oziq-ovqat xavfsizligi hududiy rivojlanishning faqat qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmi bilan belgilanadigan ko‘rsatkichi emas. Uning mazmunida oziq-ovqat mahsulotlarining mavjudligi, aholining ulardan foydalanish imkoniyati va oziq-ovqat ta’minotining vaqt davomida barqarorligi mujassam. Shu nuqtayi nazardan, shaharlarning oziq-ovqat tizimini o‘rganishda shaharni uning atrofidagi qishloq xo‘jaligi hududlaridan ajratib qarash metodologik jihatdan to‘liq natija bermaydi.

Qo‘qon shahri Farg‘ona vodiysining zich o‘zlashtirilgan va iqtisodiy jihatdan faol hududlaridan birida joylashgan. Shaharning oziq-ovqat ta’minoti ichki ishlab chiqarish, atrof hududlardan mahsulot yetkazib berish, savdo va transport aloqalarining o‘zaro ta’siri asosida shakllanadi. Shu sababli shahar atrofidagi qishloq xo‘jaligi landshaftlari nafaqat qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarish makoni, balki shahar oziq-ovqat tizimining hududiy komponenti sifatida qaralishi lozim.